Джобен наръчник

срещу насилие, основано на пола

фондация
асоциация
анимус

unicef
за всяко дете

Съдържание

Увод ... **3**

Какво представлява джобният наръчник срещу НОП ... **6**

Подготви се ... **8**

Какво да правите и какво да избягвате ... **15**

Перспективата на пострадалите ... **25**

Ползи и рискове от търсенето на помощ ... **25**

Оказване подкрепа на деца и младежи до 18 години ... **37**

Придружаващи насоки за оказване на подкрепа на хора, преживели насилие, основано на пола ... **47**

Подготовка и създаване на безопасни програми ... **47**

Развиване на план ... **48**

Не нанасяйте вреди! ... **3**

Проучване на съществуващите услуги ... **3**

Ресурси ... **52**

Здравни услуги и възможност за интервенция ... **53**

Работа с екипа ... **54**

Структура на процеса на обучение ... **54**

Ключови понятия ... **57**

Какво е насилие, основано на пола ... **57**

Причини за НОП. Допринасящи фактори ... **59**

Типове НОП ... **60**

Последици от насилието ... **62**

Какви са потребностите на пострадалите от НОП ... **64**

Основни права на пострадалите от насилие ... **64**

Основни принципи на комуникация, фокусирана върху подкрепата и интереса на пострадалия ... **65**

Послания на поведенческо равнище ... **69**

Нагласи ... **71**

Увод

Тази малка книжка е предназначена за специалисти в помагащата сфера, които в работата си се срещат (или могат да се срещнат) с хора, пострадали от **насилие, основано на пола (НОП)**. За съжаление, насилието, основано на пола, продължава да е сериозен проблем по целия свят и тази книжка е част от усилията на УНИЦЕФ за борба срещу насилието, основано на пола, засягащо жени и деца - бежанци и мигранти. Разкриването на насилието никога не е лесно за пострадалия, а специалистът носи отговорността да бъде полезен и подкрепящ спрямо своите възможности и професионална роля. В някои случаи тя може да се състои в насочване към други услуги и специалисти, в други – в оказване на начална или продължаваща подкрепа, в трети (за ръководителите на услуги програми и проекти) – в подготвяне на екипа как да реагира в такива случаи, към какви стандарти да се придържа, какви ресурси да ползва. Ето защо УНИЦЕФ и Фондация „Асоциация Анимус“ си поставят за цел да предоставят

обучения за ключови групи професионалисти – такива, които често се оказват първата линия на контакт и подкрепа на пострадалия от насилие – както и ресурси, като този кратък наръчник. Той ще бъде придружен от допълнителни информационни материали. Текстът дава накратко насоки как да се окаже подкрепа на преживелите насилие, ако в района няма специализирани услуги и как, кога и къде пострадалите могат да бъдат насочени по безопасен и отговорен начин.

Фокусът е насочен и към спецификата на работата с уязвими групи като бежанци и мигранти, но основните принципи и техники за интервенция са общовалидни за всички лица, преживели насилие, основано на пола (НОП). Специално внимание се обръща на контакта с деца и младежи.

В придружаващите насоки към джобния наръчник се набляга на организацията на работата, изясняването на ключови понятия и грижата и развитието на екипа. Предлагат се конкретни стъпки и идеи за планирането на обучения. Накратко се представя информация за психологическите и социалните последици за жертвите на НОП, както и основни насоки за комуникация. Специално внимание се отделя на нагласите, свързани с НОП. Двата документа са координирани и се допълват и надграждат. Обособяването им цели, по-добра организация на информацията и упражняване и затвърждаване на знанията.

Съветите и примерите, както необходимостта от такъв материал, са обосновани от опита и световната добра практика в тази сфера. Екип на Фондация „Асоциация Анимус“, с 25-годишен опит в областта, преведе и адаптира наръчника от материали, разработени в рамките на международни програми на УНИЦЕФ като *How to support survivors of gender-based violence when a GBV actor is not available in your area* (https://gbvguidelines.org/en/pocketguide/), UNHCR, *Best Interest Determination Guidelines*, 2008 и IRC/UNICEF, *Caring for Child Survivors of Sexual Abuse*, 2012.

Оставаме на разположение за обучения и сътрудничество с всички заинтересовани колеги!

За повече информация посетете сайтовете на УНИЦЕФ и „Асоциация Анимус“

https://www.unicef.org/protection/gender-based-violence-in-emergencies

animusassociation.org

Какво представлява джобният наръчник срещу НОП

Настоящият наръчник и допълнителните насоки към него осигуряват на професионалистите в помагащата сфера информация за това как да окажат подкрепа на хора, преживели насилие, основано на пола (НОП), чрез „Психологическа първа помощ“ (ППП) или чрез модела *„Подготви се – Виж – Чуй – Насочи“*.

Подготви се

Виж

Чуй

Насочи

Подготви се

Подготовката е ключова за оказването на подкрепа на пострадали от насилие. Тя включва два аспекта: информираност – добро познаване на социалните ресурси, и саморефлексия – опознаване на собствените нагласи и преживявания, допускания, стереотипи, предразсъдъци, страхове.

От една страна, е необходимо да знаете всичко, което може да е от полза за пострадалите, от друга, вътрешната настройка за работа с такива хора и проблеми означава усвояване и прилагане на основните принципи и методи за помощ, дори при липса на специализирани услуги в общността или механизми на насочване.

информираност + **саморефлексия**

Запознайте се и с всички налични услуги в региона!

Идентифицирайте услуги, предоставяни от НПО или хуманитарни организации в сфери като здравеопазване, психологическа подкрепа, шелтър, кризисен център и хуманитарна помощ, дори ако не работят с пострадали от насилие. В електронното приложение, озаглавено „Информационен указател“, сме положили основата на база данни, която може да допълвате и актуализирате. Адрес – animusassociation.org. Дръжте информацията на лесно и достъпно място за бърза справка!

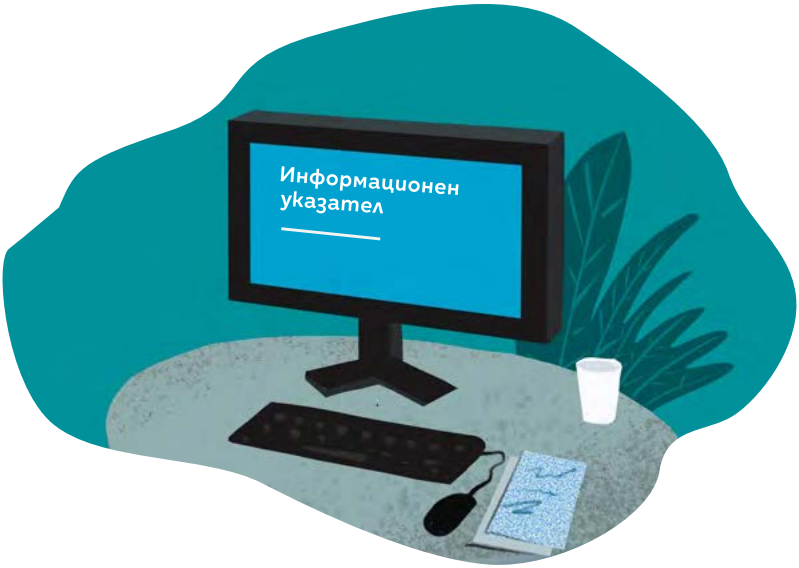

Изяснете си своята роля!

Вие можете да предоставите изслушване без осъждане. Да дадете коректна и актуална информация за достъпните услуги. Но пострадалият от насилие трябва да направи самостоятелно своите избори. Изяснете си какво можете и какво не можете да направите и постигнете! **Не търсете целенасочено пострадали от НОП!** Бъдете достъпни, в случай че някой потърси помощ!

Основни принципи

По време на целия процес се придържайте към някои основни принципи, които няма да нанесат нови травми или допълнително да навредят на пострадалите: **уважение, безопасност, конфиденциалност и недискриминация**.

- **Уважение:** нека всички ваши действия са ръководени от уважение и зачитане на изборите, желанията, правата и личното достойнство на преживелите насилие хора.

- **Недискриминация:** осигуряване на равен достъп и справедливо отношение към всеки, който има нужда от помощ. Следвайте принципите на неосъдителното и недискриминитативно оказване на подкрепа, не-

зависимо от пола, сексуалната ориентация, половата идентичност, семейния статус, наличието на увреждания, възрастта, етноса/расата/религията, кой е извършителят на насилието и в каква ситуация е било извършено.

- Ако други услуги са налични, винаги осигурявайте информация за тях на пострадалите. Предоставяйте какво знаете за тези услуги, както и какво не знаете. Овластете човека да прецени дали иска достъп до тези услуги, като сте направили необходимото, за да го мотивирате и подкрепите да търси помощ, включително и да го придружите при възможност и ако пострадалият желае. **Например** осигуряването на медицинска грижа в рамките на 72 часа може да превентира риска от болести, предавани по полов път, а в рамките на 120 часа – от нежелана бременност.

- Не изразявайте съмнение в думите на пострадалия.

- Макар традиционно да се мисли за жертвите на сексуално насилие като момичета и жени, момчетата и мъжете също могат да бъдат жертви. Опитът сочи, че сексуалното насилие се разкрива особено трудно, като този процес е още по-тежък за момчетата и мъжете заради социалните очаквания към тях да са силни и доминиращи. Имайте предвид, че ако мъж или момче стане жертва на сексуално насилие, това не означава, че той е хомосексуален или бисексуален.

НОП е базирано на отношения на власт и доминиране, не на сексуалност и сексуално желание.

- Сексуалните и половите малцинства са често в повишен риск от насилие и нанасяне на вреди заради своята сексуална ориентация или полова идентичност. Поставете си за цел да изслушвате и подкрепяте всички пострадали.

- Всеки може да извърши акт на НОП, включително брачен партньор, интимен партньор, член на семейството, грижеща се фигура, родител, непознат или някой, който плаща за сексуални услуги.

- Всеки може да е пострадал от НОП – това включва, но не се ограничава до хора в партньорска двойка, възрастни, лица, предоставящи сексуални услуги.

- Безопасността на пострадалите е основният приоритет.

- Дайте възможност на хора с увреждания да комуникират с вас без техен асистент или грижеща се фигура, ако те пожелаят това и ако това няма да създаде напрежение в отношенията с тази фигура.

- **Конфиденциалност:** хората имат право да изберат пред кого биха или не биха разказали своята история. Конфиденциалността предполага да не се споделя лична информация за пострадалите пред трети страни без тяхното съгласие. Ако случаят трябва да бъде обсъждан в рамките на конкретния екип, служба или програма, то това следва да бъде обсъдено с пострадалия.

- Грижете се за конфиденциалността и безопасността на пострадалите! Не водете бележки, които могат да попаднат у някого другиго, не правете снимки, не споделяйте информация за тях или техните преживявания! Внимавайте да не се породят притеснения от записване на споделеното от пострадалия!

- Лична информация е такава, която позволява идентификация на пострадалите, като име, име на извършителя, дата на раждане, идентификационен номер (като ЕГН), адрес, работен адрес, място, където децата им ходят на училище, точното време и място на инцидента и др.

- Може да споделите обща, неидентифицираща информация с:
  - вашия екип или партньори, с които работите по случаи;
  - вашата мрежа за подкрепа или със супервизор, когато търсите окуражение и грижа за себе си.

Например:

Една жена сподели с мен, че е станала жертва на сексуално насилие. Не мога да споделя детайлите, но имам нужда от подкрепа, за да се справя успешно с тази ситуация.

В случаите, когато някой друг търси съдействие от вас

Дайте актуална и точна информация относно различни услуги и източници на подкрепа, които могат да са достъпни за преживелия насилие. Насърчете човека, обърнал се към вас, да сподели тази информация с пострадалия, който да реши как да я ползва. Не търсете целенасочено пострадалия, ако той или тя не се обърне към вас.

Независимо кой търси вашата помощ, дайте правдива и точна информация относно ситуацията

Обяснете, че споделеното остава конфиденциално, както и че пострадалият може да промени мнението си относно търсенето на помощ по всяко време и има право да го направи. Ако услугите са временни, мобилни или по друга причина достъпни само за ограничено време, обяснете това.

Какво да правите и какво да избягвате

Виж

- Дайте възможност на пострадалия да се обърне към вас. Изслушайте какви са неговите нужди. Представете се и го уведомете, че споделеното е конфиденциално.

- Питайте как да помогнете, на първо място с най-спешните потребности. Възможно е някои жертви на насилие да се нуждаят от спешна медицинска помощ, дрехи или храна.

- Питайте пострадалия дали той или тя се чувства комфортно да разговаряте на мястото, където сте. Ако пострадалият е с придружител, не приемайте автоматично, че е безопасно да говорите за преживяното насилие пред този човек.

- Осигурете практическа подкрепа, като чаша вода, тихо и конфиденциално място за разговор, кърпички и др.

- В случаите, когато е необходим превод, намерете начин да попитате пострадалия за някого, който би могъл да превежда.

- Не пренебрегвайте никого, който се обръща към вас, за да сподели, че е преживял нещо лошо, некомфортно, нередно.

- Не принуждавайте никого да търси допълнителна помощ като го притискате или действате интрузивно.

- Не се поддавайте на емоции. Запазете спокойствие и овладяност.

- Не притискайте пострадалия да сподели повече информация, отколкото той или тя се чувства готов/а. Не е нужно да сте запознати с всички детайли, за да предложите базова помощ и релевантна информация и насочвания.

- Не питайте директно дали някой е бил бит, насилван, тормозен, ако той/тя не заговори за това.

Примери какво можете да кажете

Изглежда много Ви боли, искате ли да отидете в болницата?

Това място ОК ли Ви се струва? Бихте ли се чувствали по-комфортно на друго място? Можем ли да говорим тук?

Искате ли вода? Моля, седнете!

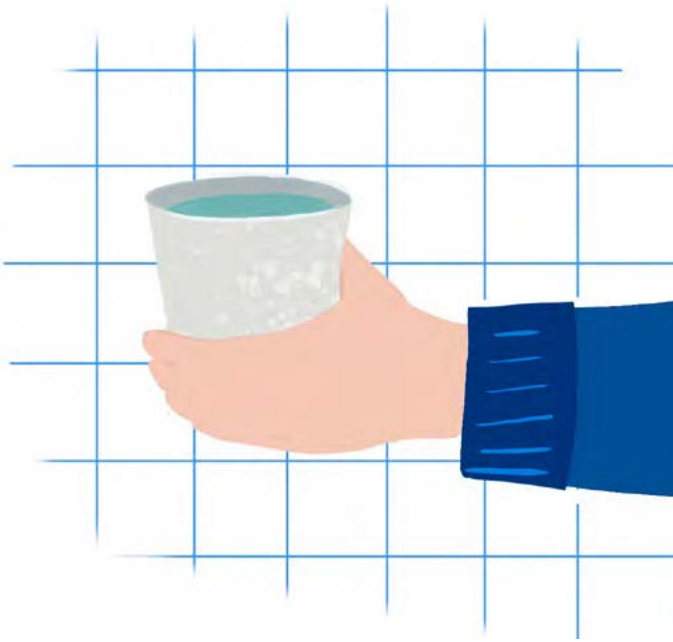

Чуй

- Третирайте всяка информация, споделена с вас, като конфиденциална. Ако ви е нужна допълнителна подкрепа относно подобни случаи, помолете за съгласие вашия ръководител да поискате допълнителни насоки от колега или външен професионалист. Потърсете подобна подкрепа, без да разкривате идентичността на пострадалия.

- Ако има някакви ограничения относно конфиденциалността, към която се придържате, назовете ги (например задължение за сигнализиране на други служби или институции в някои случаи).

- Разяснете какви са вашата роля и възможности.

- Слушайте повече, отколкото говорите.

- Дайте успокоение и подкрепа чрез подходящи думи. Подчертайте, че случилото се не е по вина на пострадалия.

- Не водете записки, не снимайте, не правете аудиозаписи, не предоставяйте информация на трети страни или медии.

- Не задавайте прекалено лични въпроси относно случилото се. Изслушвайте и насърчавайте споделянето, питайте с какво да помогнете.

- Не правете сравнения между случилото се на един пострадал със случилото се на друг човек. Не се дръжте сякаш случилото се не е кой знае какъв проблем или не е важно. Най-съществено е как пострадалите преживяват случилото се.

- Не се съмнявайте в това, което ви споделят, не влизайте в спорове и обяснения. Вашата роля е на неосъждане и предоставяне на релевантна информация.

Примери какво можете да кажете

Как мога да Ви помогна?

Всичко, което си кажем, ще остане между нас. Няма да го споделям без Ваше разрешение.

Ще се опитам да Ви помогна с всичко, което мога, но не съм консултант или терапевт. Мога да Ви дам информация относно допълнителна подкрепа.

Моля, споделете каквото желаете. Не е нужно да ми разказвате всичко, за да Ви осигуря помощ и информация.

Съжалявам, че това Ви се е случило.

Случилото се не е по Ваша вина.

Насочи

- Уважавайте правото на пострадалия да вземе решения.
- Споделете информация относно наличните услуги, дори да не са специфично за НОП.
- Кажете на пострадалия, че не е нужно да взема решения веднага, може да премисли или да промени мнението си по-късно.
- Питайте дали има някого – приятел, роднина, грижеща се фигура – към когото пострадалият също може да се обърне за подкрепа.
- Потърсете съгласието на пострадалия, преди да предприемете някакви действия.
- Приключете разговора по подкрепящ начин.
- Не преувеличавайте своите възможности или умения, не давайте обещания, които не сте убедени, че можете да изпълните, не давайте информация, в която не сте сигурни.
- Не предлагайте лични съвети или мнения относно ситуацията на пострадалия или подходящия курс на действие.

- Не приемайте, че знаете какво някой друг иска или от какво има нужда. Някои действия, които изглеждат положителни за вас, могат да поставят другия в ситуация на повече опасност от стигматизация, отмъщение или друг риск.

- Не правете непроверени допускания относно пострадалия и неговия/нейния живот и не дискриминирайте по никаква причина, включително семеен статус, увреждания, религия, етнос, социална класа, сексуална ориентация, полова идентичност и др.

- Не се опитвайте да накарате пострадалия да търси сдобряване или разрешаване на конфликта с извършителя на насилието или с някого другиго.

- Не споделяйте лични данни за пострадалия и инцидента с никого (или с никого извън вашата организация, в зависимост от приетите процедури и стандарти на работа). Това включва членове на семейството на пострадалия, колеги, супервизори, полиция, лидери в общността. Разкриването на идентичността може да донесе допълнителни опасности за него/нея.

- Не търсете пострадалия след края на разговора ви, нека той/тя ви потърси.

Примери какво можете да кажете:

Разговорът ще си остане между нас.

Аз не съм консултант, но мога да Ви предоставя информацията, която имам. Има хора/служби, които могат да помогнат на Вас и/или Вашето семейство. Искате ли да Ви разкажа за тях?

Това е информацията за услугата, включително къде се намира, кога работи, заплаща ли се и колко, как да стигнете до там, името на контактното лице (ако е приложимо).

Има ли някого, на когото вярвате, към когото можете да се обърнете за подкрепа, може би член на семейството или приятел? Искате ли да Ви дам телефон, за да му се обадите?

По отношение на следващите стъпки, най-важното е какво искате да се случи или направи.

Не се чувствайте длъжен/длъжна да вземете решение сега. Може да помислите върху нещата, които обсъдихме, и да промените мнението си в следващ момент.

Не мога да разговарям с никого от Ваше име и да се опитвам да разреша проблема, но мога да Ви изслушам и да се опитам да Ви подкрепя.

Звучи сякаш имате план какво искате да се случи оттук нататък. Това е позитивна стъпка.

Перспективата на пострадалите

Ползи и рискове от търсенето на помощ

Търсенето на помощ и налични услуги не е винаги безопасно за пострадалия и понякога може да донесе повече вреда, отколкото полза. Помнете, че вашата роля е да осигурите релевантна информация за достъпните ресурси и да позволите на пострадалия да направи собствените си избори относно какво е безопасно или желано за тях. Разгледайте следните примери за потенциални ползи и вреди.

Рискове от търсенето на помощ

В някои от случаите културално и семейно обусловените норми могат да не предполагат възможност за морална, социална или психологическа реабилитация на жертвата на сексуално престъпление, особено за жените. В тези случаи пълната конфиденциалност и изборът да не се търси помощ, може да са решаващи за оцеляването и бъдещето на жертвата.

Рисковете могат да включват някои от следните ситуации

- Извършителят или неговото семейство да научат, че жертвата е потърсила помощ, което да доведе до стигматизация, отхвърляне, прогонване от дома или общността, излагане на още повече насилие.

- Извършителят, научвайки, че и други хора знаят за насилието, да отмъсти като навреди или дори убие жертвата.

- Помагащите на жертвата да станат обект на заплахи и агресия от насилника или негови близки.

- Липса на чувствителност от доставчици на услуги, ако не са специално обучени как да подкрепят пострадали от насилие.

Ползи от търсенето на помощ

- Достъп до подкрепа, потенциално животоспасяваща.

- Достъп до безопасна и професионална медицинска помощ, и то своевременно, което може да предотврати болести, предавани по полов път, и нежелана бременност.

- Достъп до други услуги и програми, които да дадат на пострадалите повече комфорт и усещане за достойнство, включително опции за психологическа помощ.

- Достъп до подкрепа, която ще превентира последващи епизоди на насилие.

Сексуална експлоатация или тормоз от служител в хуманитарна организация или служба

Защита от сексуална експлоатация и тормоз е понятие, което се ползва, за да опише стъпките, които се предприемат, така че пострадалите от насилие да не бъдат изложени на допълнителни рискове от тормоз от лица в служби и програми, предлагащи помощ – това може да включва също така доброволци, стажанти, подизпълнители, обслужващ персонал, доставчици и др. Всяка организация следва да се придържа към етичните стандарти за работа в сферата, препоръчително е да развие свой етичен кодекс за поведение на персонала си, да прилага механизми на предварителна проверка и оценка на служители и доброволци, както и да развие процедури и протоколи за осигуряване на безопасността на хората, с които институцията работи, и на механизми за интервенция в случай на риск.

- Запознайте се с насоките за действие, в случай, че пострадал от НОП се обърне към вас. Обсъждайте ги с колеги, може да ги изпробвате под формата на ролеви игри или да се заложат като тема за обучения.

- Запознайте се с допълнителните насоки към този наръчник относно това как да надградите уменията си.

- Насоките в този наръчник са приложими не само за пострадали от насилие, а и за всеки, който се обърне към вас със затруднение или има нужда от подкрепа.

Виж

Ако някой разкрие пред вас, че е станал жертва на НОП

- Представете се, обяснете каква е вашата позиция/роля, кой сте като цяло. Питайте как да помогнете.

- Адресирайте спешните потребности. За всеки пострадал те ще са различни и могат да включват нужда от медицинска помощ, вода, храна, дрехи или подслон.

- Позволете на пострадалия да ви каже как се чувства по отношение на личната си сигурност и безопасност. Не правете прибързани допускания.

- Имайте предвид, че различните хора търсят подкрепа по различни начини.

- Позволете на хората да изразят своите емоции по подходящ за тях начин. Всеки реагира различно при стрес или криза. Някои може да са притихнали, да изглеждат сякаш не могат да говорят; други да са гневни и да крещят, да обвиняват себе си, да плачат, дори да са агресивни и т.н.

- Хората с увреждания и тези, които не говорят езика на страната, се сблъскват с допълнителни бариери, когато се опитат да търсят помощ. Придържайте се към центрирания върху пострадалия подход и принципите на конфиденциалността, когато им съдействате. Дори ако не разбират всичко, покажете загриженост и подкрепа невербално.

- Погрижете се да има жени, които могат да окажат подкрепа, или насочете към такива, ако вие не сте жена, тъй като поради културни особености някои жени и момичета не могат свободно да общуват с мъже и е малко вероятно да потърсят помощ от тях.

- Отчитайте какво можете да направите и какво – не.

- Някои ситуации изискват специализирана помощ, която не е част от вашата професионална роля и компетентност, например психично заболяване или

епизод, в който пострадалият може да е опасен за себе си и за другите, самонараняване и суицидно поведение, дете в риск и други. Потърсете варианти за насочване или за въвличане на други професионалисти в работата.

Важно!

Ако искате да потърсите подкрепа от друг специалист или ваш ръководител, предварително получете съгласието на пострадалия. Обяснете с кого желаете да говорите и защо, както и обяснете каква информация ще споделите. Ако пострадалият не се чувства комфортно от това или директно откаже да споделя за случая, се съобразете с неговото желание и се опитайте да му съдействате с каквото можете, ползвайки насоки от този наръчник.

Чуй

- След като се уверите, че пострадалият не е в непосредствена опасност и най-спешните му потребности са посрещнати, **слушайте.**

- Жертвата може да е много разстроена или объркана, но професионалистът трябва да се опита да е максимално спокоен и овладян. Позволете ѝ да сподели колкото прецени и желае. Вашата роля не е да консултирате или да провеждате дълбинно интервю. Не е необходимо на този етап да търсите подробна информация за случилото се, фокусирайте се да осигурите каквато информация може да ѝ бъде полезна.

Съвет: Не задавайте твърде много въпроси, особено такива, които започват със *Защо?*. Този тип въпроси могат да прозвучат обвинително. Вместо това просто слушайте и ползвайте въпроси като:

Как мога да Ви помогна?
Желаете ли да Ви кажа за услугите, които могат да са Ви полезни?

Силата на изслушването

Понякога може да няма никакви налични услуги и програми, към които да насочите конкретен пострадал. Може да се почувствате безпомощни. Важно е, въпреки това, да сте честни с пострадалия, да назовете смелостта, която проявява, споделяйки за насилие, да покажете, че съжалявате, че няма с какво повече да съдействате и да подходите по начин, който показва зачитането му. Дори активното слушане е даване шанс на човека да вербализира своите преживявания и да почувства известно емоционално облекчение.

Насочи

Предайте точна и детайлна информация относно наличните ресурси, включително как те могат да бъдат достъпни, какви са техните локации и работно време, безопасни опции за транспорт до там. Не споделяйте информация за пострадалия и неговите преживявания с тези служби и програми, ако нямате изрично съгласие от негова/нейна страна.

- Дори ако пострадалият пита, не давайте вашата версия какво той/тя да направи, а го/я насърчете да вземе свое решение дали и към кого да се обърне, кога и защо.

- Не давайте лични мнения за ситуацията на пострадалия.

- Ако са налични услуги в общността, дайте точна информация за тях.

- Подготовката е ключова. Съберете информация за служби и програми и я осъвременявайте регулярно.

- Ако не сте сигурни как точно функционира определена служба или програма, назовете това.

Приключете разговора състрадателно

- Утвърдете, че споделеното ще остане конфиденциално.

- Подкрепете решенията на пострадалия.

- Имайте винаги наум, че вашата роля е да подкрепите пострадалия, каквото и да реши, дори ако не сте съгласни с това решение, дори ако той/тя не реши нищо на този етап. Оставете му/ѝ време за размисъл и правото да поеме инициативата. Не се опитвайте да се свързвате с него/нея в последствие, ако той/тя не ви потърси, да предлагате решения или да менажирате неговия/нейния случай.

След разговора – рефлексия и грижа за себе си

Важно е да си припомняте винаги, че дори да направите всичко по най-добрия начин, няма как да решите проблема на този човек или да премахнете болката му. Слушането на историята на някого, пострадал от насилие, може да ви срещне с много болезнени и травматични преживявания, които да пробудят болка и трудни емоции и у вас – феномен, който е известен като вторична травматизация. Важно е да намерите начин да се погрижите за себе си, ако подобни емоции се породят у вас. Обърнете съм вашата собствена мрежа за

подкрепа – колеги, ръководители, експерти в сферата на НОП, които могат да ви предложат подкрепа (без да разкривате конфиденциална информация за пострадалия).

Тъй като някои форми на насилие, например домашното, се проявяват циклично, то може тази личност да се обръща към вас отново или да научавате, че тя отново е станала жертва. Не можете да промените другия човек и неговия живот, но можете:

- Да изслушвате без осъждане при всеки инцидент, независимо дали сте говорили и преди.

- Да прецените как можете да направите вашата организация или служба по-безопасна и предразполагаща за пострадали от насилие.

За допълнителна информация относно работата по случаи на домашно насилие вижте: *Джобен наръчник срещу домашното насилие (animusassociation.org)*

Оказване подкрепа на деца и младежи до 18 години

Ключови послания

Винаги първоначално търсете консултация с експерт в сферата на НОП или закрилата на детето във вашата страна, за да научите: **1)** какви служби и програми за закрила на детето съществуват във вашия регион, и **2)** какви са процедурите и протоколите за действие в случай на дете в риск.

Не нанасяйте вреда! Не търсете целенасочено деца, които търпят насилие, не се опитвайте да действате като спасител, без да познавате контекста. Това може да изложи детето на допълнителни рискове.

Ако дете или младеж се обърне към вас за подкрепа

- Дайте възможност да споделя, без осъждане.

- Насърчете детето/младежа да се обърне към възрастен, с който има доверителна връзка – в зависимост от ситуацията това може да е родител или друг роднина, учител, грижеща се фигура.

- Не карайте детето/младежа да говори и споделя пред друг човек, дори и близък.

- Дайте възможност на детето/младежа да води разговора, дори това да означава моменти на мълчание и изчакване в тишина. Поддържайте редовен очен контакт, погрижете се очите ви да са на едно равнище. С езика на тялото показвайте, че сте насреща, ако желае да разкрие нещо. Не притискайте детето с въпроси какво се е случило, а по-скоро ползвайте подкрепящи думи и говорете меко и предразполагащо.

- Съгласно чл. 36г от Закона за закрила на детето в България действа Координационен механизъм при насилие, според който за осигуряване на защита на дете в риск или жертва на насилие или експлоатация дирекция „Социално подпомагане“ създава мултидисциплинарен екип. Членовете на този екип работят заедно до приключване на случая и разработват план за действие за защита на детето или за предотвратяване на насилието. За задействането на този механизъм е необходимо подаване на сигнал до Дирекция „Социално подпомагане“, Отдел „Закрила на детето“ или друг орган за закрила на детето (виж ЗЗДет, чл. 6).

- Отнасяйте се по еднакъв начин с всички деца. Всяко заслужава подкрепа, независимо от неговия пол, възраст, семейна ситуация. Не третирайте дете, което е претърпяло насилие, като безпомощно. Всяко

дете има уникален капацитет и силни страни. Говорете по начин, който да е разбираем за него, както и показващ зачитане на неговото достойнство и мнение.

- Спазвайте принципа на конфиденциалността – споделената информация да не се разкрива пред трети страни, освен ако по закон е необходимо да се сигнализират органите по закрила на детето.

- Погрижете се за безопасността на детето. Физическата и емоционална му безопасност са основният приоритет. Имайте предвид това при всяка интеракция с детето и при планиране на всяка следваща стъпка.

- **Не правете записки** (или унищожете направените след разговора), не записвайте разговора с устройства, оставете ги в друга стая. Обяснете, че споделеното ще остане между вас – или в кои случаи имате задължение да информирате други служби и защо.

- Отчитайте различните начини, по които децата търсят помощ.

- Децата и подрастващите търсят помощ по различни начини от възрастните и по-рядко правят директни разкривания. За едно дете може да е трудно да има доверие на възрастните, особено ако не ги познава; то може да се страхува, притеснява или срамува; да се бои да покаже емоциите си или да не знае как да ги назове.

- В някои случаи можете да: **1)** чуете слухове за насилие над дете; **2)** да научите от загрижен възрастен, че дете търпи насилие; **3)** да заподозрете, че дете търпи насилие на база на различни наблюдения и поведенчески индикатори.

- В някои случаи можете да не знаете как да се погрижите за най-добрия интерес на детето и за неговата безопасност и благополучие. Ако се чувствате несигурни в тези отношения, информирайте детето, че се налага да потърсите конфиденциално насоки и съдействие от друг специалист, за да можете да му помогнете и обезпечите неговата безопасност.

Ако някой друг се обърне към вас, за да търси помощ за дете, което търпи насилие

- Дайте на този човек актуална и акуратна информация относно органите по закрила на детето.

- Спазвайте принципа на конфиденциалността.

- Не „разследвайте“ слухове за насилие над деца, търсейки тези деца.

- Не разкривайте споделеното с вас с трети лица.

Ако самото дете сподели с вас

Виж

- Питайте детето дали да потърсите по-тихо/защитено място, за да говорите. Важното е други да не могат да ви чуват.

- Нека очите ви са на нивото на тези на детето. Поддържайте отворена поза.

- Питайте момчета и момичета дали предпочитат да говорят пред мъж или пред жена, обикновено разкриването е по-лесно с човек от същия пол.

- Не карайте детето да отиде на друго място, за да говорите, ако то не желае. Не го изолирайте от други хора пряко волята му.

- Не пипайте, не прегръщайте и не осъществявайте друг физически контакт с детето, защото това може да е травмиращо, неудобно и стресиращо за него.

Чуй

- Слушайте внимателно и активно, обръщайте внимание на невербалната комуникация.
- Бъдете спокойни и търпеливи, приемайте казаното без осъждане.
- Не провеждайте интервю или оценка. Не водете записки, не правете снимки и не разпространявайте вербално информация за детето и неговите преживявания.
- Не показвайте шок, стъписване, гняв или каквато и да е друга емоция, която може да причини дистрес на детето.
- Не ползвайте сложни думи, не говорете повече от самото дете.

Дай успокоение

- Уверете детето, че е постъпило правилно, като ви е казало какво се е случило с него.

- Проявете зачитане на мненията, вярванията и мислите на детето.

- Ползвайте успокояващи изказвания, подходящи за културния контекст, **например:**

Вярвам ти.
изгражда доверие

Радвам се, че сподели това.
изгражда взаимоотношения

Благодаря ти, че сподели за своите преживявания.
показва емпатия

Ти си много смел/а, за да споделиш това с мен.
овластяващо и подкрепящо

- Не давайте обещания, които не знаете дали ще може да спазите, като да казвате ***„Всичко ще бъде наред“***, когато е извън вашия контрол да обезпечите благополучието на детето.

- Не карайте детето да продължава да говори, ако то не желае.

Насочи

- Проучете дали има възрастен, на когото детето има доверие и към когото да се обърне за съдействие. Предложете да помогнете на детето да се свърже с този човек.

- Останете с детето, докато е нужно и докато то не е в безопасност.

- Дайте точна и актуална информация на детето или на възрастния, на когото то има доверие, относно служби и услуги, насочени към деца и как могат да се обърнат към тях.

  Обяснете открито какво знаете и какво не знаете. Кажете: ***Не знам това*** или ***Нямам тази информация***, ако е така.

- Не карайте детето да споделя в присъствието на друг възрастен, например грижеща се фигура, защото този възрастен може да е участвал или да е поддържал насилието, или детето просто да не желае да разкрива насилието пред него.

- Не оставяйте дете или подрастващ сами и без надзор, ако са в състояние на дистрес или криза (например, ако са гневни, ако плачат, ако са в шок).

- Не се опитвайте да разрешите проблема самостоятелно.

- Отчитайте възрастта на детето и способността му да взема решения.

Частта от наръчника, посветена на работата с непълнолетни, е адаптирана от:
UNHCR, Best Interest Determination Guidelines, 2008.
IRC/UNICEF, Caring for Child Survivors of Sexual Abuse, 2012.

Виж още на:
https://alliancecpha.org/en/system/tdf/library/attachments/unhcr_2021_bip_guidelines-final_reduced_size.pdf?file=1&type=node&id=32335

Придружаващи насоки към джобния наръчник

Подготовка и създаване на безопасни програми

Безопасният и адекватен отговор на случаи на насилие, основано на пола (НОП) започва на нивото на предварителна подготовка. Тази стъпка често се пропуска, но всъщност е най-съществената. Основната цел на подготовката е да се определи какви са опциите, които съществуват за жертвите на насилие. Ето какво всеки професионалист в помагащата сфера – например, ръководител на социална услуга, на програма, насочена към уязвими групи, на екип или на проект, технически сътрудник или друг експерт, може да направи:

Развиване на план

1.

Идентифицирайте как можете да насочите жертвата към услугите, които са налични.

2.

Уточнете с експерти в сферата на насилието във вашата страна какви са протоколите за споделяне на информация за инциденти като насилие, основано на пола, които включват деца или младежи. Свържете се при нужда с международните екипи на вашата организация, ако има такива, за допълнителни насоки.

3.

Уточнете какви са релевантните процедури и протоколи за превенция и защита от сексуално насилие и експлоатация във вашия регион, включително съществуващи координационни механизми.

4.

Идентифицирайте какви механизми за противодействие на насилието можете да интегрирате във вашите програми.

5.

Идентифицирайте кои са доставчиците на услуги за жертви на насилие във вашия регион/страна или съгласувайте това с вашата организация, така че да имате предварителни общи насоки как да постъпите при поява на сложна ситуация, с която не можете да се справите самостоятелно. Това може да включва:

- случаи на деца, преживели насилие;
- случаи, в които се очаква задължително подаване на сигнал;
- случаи, в които има пряк риск за живота на жертвата на насилие;
- случай, в който жертвата може да нарани себе си или други хора.

Не нанасяйте вреди!

Не споделяйте информация за жертви на насилие пред трети страни! Необходимият обмен на информация в рамките на програмата/службата или в рамките на мултидисциплинарни срещи е редно да се обсъди и коментира предварително с пострадалия, така че той да е наясно с кого и защо може да бъде споделена определена информация, както и че тя няма да напуска рамките на ангажираните със случая служби и програми

Съгласувайте с вашия екип необходимостта да се защитават идентичността и безопасността на пострадалите от насилие. Това предполага да не се споделя никаква лична или идентифицираща информация за инцидента или за жертвата без изричното ѝ съгласие. *Лична информация, която е идентифицираща, включва* име, ЕГН, дата на раждане, адрес, служебен адрес, учебно заведение на децата (ако има), информация за инцидента като време и място, име на извършителя и др.

Проучване на съществуващите услуги

Нашият екип е подготвил информация относно налични програми и услуги, които могат да окажат подкрепа на пострадалите от насилие. Разбира се, те се променят във времето, появяват се нови, а може да има и такива, които действат само на територията на вашата област или община. Свържете се с експерти в сферата на насилието, базирано на пола, за да разберете какви са услугите във вашия район. В някои случаи може да няма специализирана услуга за жертви на насилие или утвърден механизъм за насочване, но да са налични други услуги, които да окажат някаква помощ и подкрепа на пострадалите. Професионалистите в помагащата сфера имат задължение да следят за наличните услуги в общността.

Идентифицирайте ключови услуги:
здравни, психично здравни, психологически, социални и др.

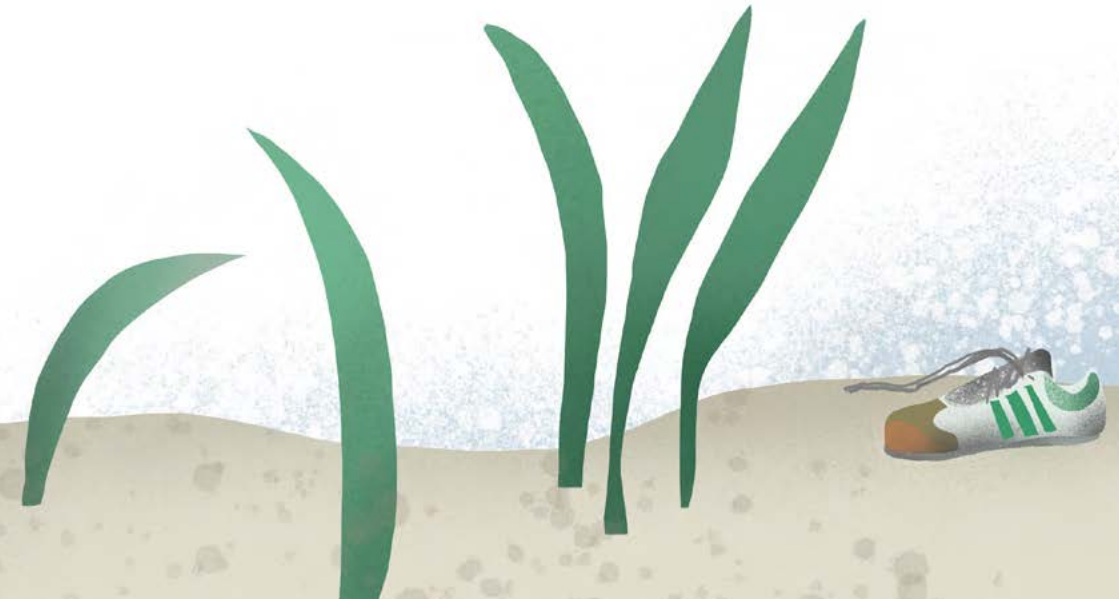

Ресурси

Уточнете кой какво прави, къде и кога, къде има налична информация за програми и услуги – интернет страници, платформи, ресурси и публикации от организации, които работят в сферата на човешките права и превенцията на насилие.

Саморефлексия

Отчитайте собствените си нагласи, допускания и стереотипи *(Приложение „Информационен указател“)*.

Всеки човек може да преживее инцидент на насилие, независимо от своя пол, сексуалната си ориентация, идентичността, семейния си статус, възрастта, наличието или липсата на увреждания, етноса, расата или религията. Хуманистичният подход предполага зачитане и защитаване на правата и потребностите на всички личности, а не правене на генерализации, оценки или стереотипно мислене. Ключово за професионалиста в помагащата сфера е да остане неутрален и да окаже съдействие според възможностите си, независимо от своите възгледи.

Здравни услуги и възможност за интервенция

Някои здравни услуги могат да предоставят превенция на ХИВ до 72 часа, както и предотвратяване на нежелана бременност до 120 часа след инцидент. Решението да се обърне към такава услуга е на самата жертва, но тя следва да бъде информирана за наличието и за начина на достъп до нея.

Решенията и изборите следва да се направят от самата жертва, но след като е имала шанса да получи ясна информация относно възможностите, предимствата и рисковете, свързани с търсенето на здравни услуги. Ползите произтичат от получаването на медицинска грижа и евентуално предотвратяване на допълнителни усложнения. Рисковете са свързани с труден или невъзможен достъп до услугата или ниско качество, липса на чувствителност от страна на работещите в здравната услуга, риск от нарушаване на конфиденциалността и др.

Работа с екипа

1. Запознайте се със съдържанието на джобния наръчник, както и със съществуващите документи и процедури във вашата страна, свързани с насилието, основано на пола, домашното насилие, насилието над деца.

2. Подгответе списък с услуги и програми, достъпни в общността, който да може да споделяте с вашия екип по време на брифинг.

3. Запознайте се с настоящия документ, както и с допълнителните ресурси.

4. Определете кои и колко ще са участниците, като се препоръчва максимум 25 души. Предвидете как да се коментират различните протоколи и механизми на сигнализиране, възприети във вашата организация.

5. Ако е безопасно и подходящо, съберете от екипа казуси, които да се ползват за целите на обсъждания (при спазване на принципите на анонимност и конфиденциалност, така че да не може да се идентифицира конкретният случай).

6. Адаптирайте плана според вашия контекст и вашия екип, като прецените какъв е най-добрият формат за провеждане на работна среща, обучение или методическа подготовка

7. Адаптирайте упражненията и материалите така, че да бъдат подходящи спрямо вашия контекст.

8. **Целодневна опция:** Свържете се с експерти в сферата на НОП във вашата организация или съвместно с партньори развийте програма, включваща казуси и ролеви игри, която може да се приложи върху вашия екип.

Структура на процеса на обучение

- Встъпление: основни послания
  (виж стр. 10 – 14)

- Какво е насилие, основано на пола
  (*виж стр. 57 – 63*)

- Основни принципи на реакция в случай на пострадал от НОП
  (*виж стр. 64 – 69*)

- Подготви се, виж и слушай, насочи
  (*виж стр. 6 – 23*).

Ключови понятия

Какво е насилие, основано на пола

Това е общо понятие за различни увреждащи действия, извършени против волята на индивида, които са свързани със социално дефинираните полови роли и различия между мъже и жени. Включва причиняване на физическо, психическо или сексуално страдание, заплаха с подобни действия, натиск, принуда и други ограничения на личната свобода. Тези действия могат да се случат насаме или на публично място.

Полово обусловени социални роли

Социално конструирани и заучени в хода на социализацията поведения, които се приемат за типични за мъжете и за жените. Те могат да варират между различните култури, както и в различни времеви епохи, и подлежат на промени. Свързани са с очакванията, отговорностите, възможностите и ограниченията за мъжете и за жените в дадена култура.

Фактори, които увеличават риска от НОП при бежанци/мигранти:

- Нови опасности от насилие, свързани с военни конфликти.
- Липса на възможност за уединение, обитаване на пренаселени помещения, липса на достъп до начини за удовлетворяване на базови потребности.
- Отделяне от семейството, липса на документи и регистрация, дискриминация.
- Разпад на подкрепящата социална мрежа и на нормите, регулиращи поведението.
- Повишена уязвимост и зависимост, съответно риск от експлоатация.

Причини за НОП. Допринасящи фактори

Насилието, основано на пола, се дължи на половата неравнопоставеност и злоупотребата с власт и контрол.

Всеки може да стане обект на НОП, включително и мъже, момчета, сексуални малцинства. В същото време жените и момичетата са диспропорционално засегнати от насилие, причинено им от мъже с цел подчиняване, лишаване от власт, наказание или контрол. Полът на извършителя и жертвата са от централно значение както по отношение на причините за насилието, така и по отношение на начините, по които обществото реагира на това насилие, дали го допуска или го заклеймява.

Допринасящи са факторите, които правят проблема още по-тежък. По отношение на НОП те могат да бъдат в зависимост от контекста, засегнатите групи хора и типа насилие. Ситуации на бедствия, кризи в обществото или общността, могат да задълбочат НОП. Разнообразието от допринасящи фактори подчертава нуждата от комплексни интервенции, които да адресират проблема на много нива.

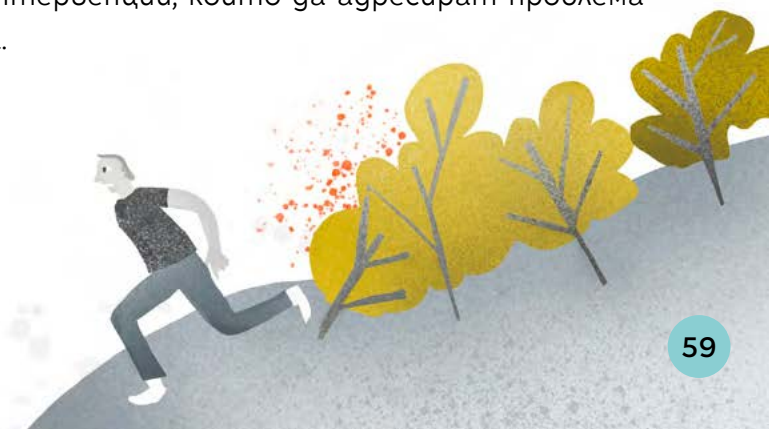

Типове НОП

Сексуално насилие

Всяко извършено или опитано сексуално действие против волята на индивида или спрямо индивиди, които не могат да дадат съгласие. Формите включват изнасилване, сексуален тормоз, блудство, сексуална експлоатация от някой в позиция на власт и контрол, независимо дали е срещу предоставяне на храна, пари или стоки.

Физическо насилие

Физически действия, които нямат сексуален характер и причиняват телесна болка, страдание, наранявания. Тази форма често се наблюдава в партньорските двойки. Типични примери са: удряне, зашлевяване, душене, блъскане, сграбчване, хапане, дърпане на косата, горене, рязане, ползване на оръжия срещу жертвата. Вижте: *Джобен наръчник срещу домашното насилие (animusassociation.org)*

Емоционално и психологическо насилие

Причиняване на ментално или емоционално страдание, обикновено от партньор или от човек с власт и авторитет. Например вербален тормоз, обиди, унижения.

Социално или икономическо насилие

Насилие, свързано с практики, закони или политики, които ограничават достъпа на жени, момичета или други уязвими групи до трудовия пазар, финансови услуги, материална собственост, социални възможности или придобивки.

Например: дискриминация и/или отказване на възможности, услуги и ресурси; отказване на достъп до образование, здравеопазване; отказване на права за притежаване на имущество. Членове на семейството, на общността, на обществото като цяло – различни институции могат да поддържат този тип насилие.

- Някои традиции също могат да се разгледат като типове НОП, ако целят да поддържат подчинения статус на жените и момичетата в обществото. Сред тях са женското генитално обрязване, принудителните и детските бракове, убийствата на честта.

- Домашното насилие е тип насилническо поведение в интимните отношения или между членове на едно домакинство, който се ползва от едната страна в отношенията, за да поддържа власт и контрол над другата. Често обединява няколко типа насилие.

Последици от насилието

Физически последици	Психологически последици	Социални последици
Физически наранявания	Депресия и тъга	Обвиняване на жертвата
Увреждания	Страх и тревожност	Стигма-тизация
Полово предавани болести	Самообвинения, вина и срам	Отхвърляне или изолация от семейството или общността
Нежелана бременност	Преживяване отново на трав-мата, флешбе-ци (нахлуващи спомени)	Принудителни бракове

Физически	Психологически	Социални
Хронична болка	Избягване на места и ситуации, изолация	Намалена възможност за генериране на доход
Фистули	Гняв	Бедност
Хранителни разстройства и разстройства на съня	Трудности в концентрацията и запомнянето	Риск от виктимизация (нови случаи на насилие)
Аборти, помятания	Самонараняване	Убийства на честа
Смърт, включително поради самоубийство	Суицидни мисли или действия	Социална изолация, наказание, мъчителна смърт и др.

Какви са потребностите на пострадалите от НОП

Поради множеството различни възможни последици от насилието, пострадалите имат и разнообразни потребности и не всички реагират по един и същ начин на случилото се. Ето защо едно от най-важните неща е изслушването и търсенето на информация от самите тях от какво се нуждаят, а не правене на прибързани заключения. Пострадалите имат нужда да им бъде повярвано и да не бъдат обвинявани за насилието, за да могат да изградят доверие и да потърсят помощ. Физическата и психическа безопасност на жертвата е основен приоритет във всеки случай на насилие, който достигне до вас. Здравни служби или програми могат да се погрижат за физическите наранявания и рискове, но за психичното здраве на жертвата и справянето със социалните последици са нужни допълнителни усилия и специализирана помощ. Ползвайте джобния наръчник срещу НОП, за да се ориентирате как да подходите и насочите.

Основни права на пострадалите от насилие:

- Право на безопасност
- Право на конфиденциалност
- Право на лично достойнство и самоопределяне
- Право на недискриминитативно отношение

Основни принципи на комуникация, фокусирана върху подкрепата и интереса на пострадалия

Невербална комуникация: посланията, които излъчваме чрез лицето, ръцете, позата на тялото, типа среда, която създаваме около себе си. Някои ключови насоки за ефективна невербална комуникация с пострадалите включват:

- **Сядане под ъгъл** (90 градуса) с лесна възможност за осъществяване на очен контакт.
- **Отворена поза на тялото** – без кръстосване на ръце пред тялото, без обекти и вещи между вас и другия (бюра, чанти и др.).
- **Наклон на тялото** – лек наклон в посока на другия. Това показва интерес и готовност за слушане и обръщане на внимание.
- **Очен контакт** – чест зрителен контакт с другия, но без втренчване (и отчитайте възможните културни различия).
- **Релаксираност** – релаксирана поза на тялото, но не отпусната и вяла. Без стегнатост и ригидност, която показва напрежение и нежелание за комуникация.

Вербални послания: Това са посланията, които изричаме, или съдържанието на разговора. Следването на темпото на събеседника, ползването на език, сходен на неговия/нейния, даването на прости и достъпни обяснения са ключови, за да накараме пострадалия да се чувства по-добре в общуването. Важно е също така професионалистът да се научи да приема мълчанието като нормална част от разговора и да позволява на пострадалия да помисли или да замълчи за някакво време, през което вероятно се справя с вътрешните си емоции.

Активно слушане

- Ползване на отворени въпроси, за да се даде шанс на пострадалия да разкрие своя опит.

- Перифразиране и обобщаване

  Нека да проверя дали разбрах всичко, което ми казахте до момента...

- Отразяване на съдържанието на разговора и породените емоции

  Звучи сякаш сте се почувствала много уплашен/а, когато той е започнал да крещи и е вдигнал юмрук.

Това помага на другия да влезе в контакт със своите емоции, назоваването им да стане по-лесно, да се почувства зачетен/зачетена.

Валидизиране и нормализиране

- Най-ценното, което можем да направим, е да разпознаем и назовем как се чувства пострадалият – и да го накараме да усеща своите реакции като нещо нормално. Например, ако жертва на насилие започне да плаче, можем да кажем:

> *Имате всяко право да се чувствате разстроен/а. Напълно е нормално да си поплачете. Аз ще бъда тук и можем да говорим, когато се почувствате готов/а.*

- Тъй като е естествено да искаме пострадалите да се чувстват по-добре, понякога първата реакция е да им кажем ***да НЕ показват*** своите трудни емоции или да ги минимизираме с думи като:

> *Не се страхувайте!*
> *Не плачете!*
> *Не е толкова зле, колкото изглежда.*
> *Всичко ще бъде наред!*

- Всъщност е важно да помогнем на пострадалия да разбере, че има нормална реакция на ненормални събития. Това може да е некомфортно и натоварващо за професионалиста – това означава да стои с болката, плача, гнева или депресията на някого, – но истинската помощ означава да му се позволи да изпита и изрази емоциите си.

- Вместо да се казва на пострадалите какво ***да НЕ*** чувстват, важното е да се валидизират техните емоции и да бъдат нормализирани.

- Някои послания имат целебен емоционален ефект, като например:

> *Вярвам Ви.*
> *Радвам се, че споделихте за това.*
> *Съжалявам, че това Ви се е случило!*
> *Това не е по Ваша вина.*
> *Иска се много смелост, за да говорите за това.*

Послания на поведенческо равнище

- Послания относно какво да се направи. Важно е да се предоставя информация, ***НЕ да се дават съвети.*** Даването на съвети означава да се каже на някого какво вие смятате, че той/тя трябва да направи. В случаи на НОП това не е полезно, защото не можем да сме сигурни, че съветът е правилният.

- **Даването на информация**, от друга страна, означава да се обяснят фактите на някого, за да може той да вземе информирано решение как да постъпи. В случаи на НОП даването на информация е полезно, защото е овластяващо – пострадалият поема контрола върху своите избори и решения и показва, че ние уважаваме тези избори и решения.

Нагласи

Пострадалите не са отговорни и виновни за насилието, което са преживели. Употребата на насилие винаги е избор на извършителя. Това е изключително важно убеждение, за да се гарантира безопасността и възстановяването на жертвите от НОП и да се избегне нанасянето на допълнителни вреди. Всички ние внасяме собствените си нагласи и вярвания в работата си, често без да го осъзнаваме. Важно е да се опитваме да разпознаваме и в някои случаи предизвикваме своите нагласи. Обвиняването на жертвите е често в много общности, но е нещо, което професионалистите трябва активно да избягват. Фокусираните върху пострадалите нагласи включват поставянето на техния интерес на първо място, обвързването на всички действия с техните желания и потребности, а не с нашите идеи и мнения от какво те имат нужда и какво е добро за тях.

Негативни нагласи и вярвания, честни заблуди	Подкрепящи нагласи и обективни разбирания
Ако жени или момичета се държат по неподходящ начин, то е тяхна вината, ако бъдат изнасилени.	Изнасилването винаги е избор на извършителя да използва силата си върху друг човек. То не е по вина на жертвата. Всеки акт на насилие е по вина на извършителя.
Ако пострадалият не може да отговори на въпроси по време на интервюто/разговора, то той/тя си измисля.	Физическите и психологическите последици от травмата могат да накарат човек да се чувства твърде объркан, за да отговори ясно на всичко.
Съпругите са виновни заради своето поведение за насилието от техните съпрузи.	Насилието е избор на извършителя и никога не е оправдано в близките отношения.

Негативни нагласи	Подкрепящи нагласи
Хората упражняват сексуално насилие, защото не могат да контролират сексуалните си желания.	Сексуалното насилие обикновено е мотивирано от стремеж към власт и контрол, не от сексуално желание. Мъжете могат да контролират своите сексуални импулси. Често изнасилванията са планирани предварително и извършителят има контрол.
Домашното насилие е битов проблем, който трябва да се реши в семейството.	Домашното насилие е проблем за цялата общност и може да има тежки последици, включително смърт на жертвата. Пострадалите имат нужда от подкрепа от цялата общност, а самото насилие е криминализирано на много места по света.

Негативни нагласи и вярвания, честни заблуди	Подкрепящи нагласи и обективни разбирания
Повечето мъже бият жените си само след като са злоупотребили с алкохол или наркотици.	Алкохолът и наркотиците могат да задълбочат проблема, но те не са причината за насилието. Изборът да се упражни власт и контрол над някого е причината за НОП. Не всеки, който злоупотребява с алкохол или наркотици, бие жена си или партньорката си. А тези, които го правят, избират спрямо кого да са агресивни.
Пострадалите от НОП трябва винаги да докладват за това пред полицията или други институции.	Пострадалите трябва да могат да изберат пред кого да споделят за случилото се.

Негативни нагласи	Подкрепящи нагласи
Съпругът не може да изнасили съпругата си.	Жените могат да откажат сексуално общуване с партньора си. В много страни има вече закони срещу изнасилването в брака. Омъжените жени трябва да имат същите права и закрила като неомъжените.
Задача на помагащия професионалист е да прецени дали пострадалият казва истината.	Задача на помагащия професионалист е да окаже подкрепа и да вярва на жертвата.
Жените стават жертва на изнасилване, ако носят провокативни дрехи и ходят на неподходящи места.	Изнасилвачите търсят жертви, които изглеждат уязвими, не такива, които са облечени по определен начин. Никой, независимо от поведението си, не „заслужава“ да бъде изнасилен.

Негативни нагласи	Подкрепящи нагласи
Жените често лъжат, че са били изнасилени.	Световни изследвания сочат, че много малък процент от докладваните случаи на изнасилвания са фалшиви. Подобна е ситуацията и спрямо другите тежки престъпления.
Изнасилванията се случват само по тъмно, извън дома и когато жертвата е сама.	Изнасилвания могат да се случат по всяко време и навсякъде. Много от тях се случват през деня и в дома на жертвите – например жени и момичета с увреждания, докато са оставени сами. Също така често те познават извършителя, той може да член на семейството – тогава обикновено сексуалното насилие се случва в дома.

Негативни нагласи	Подкрепящи нагласи
Ако жертвата не е оказала съпротива, това не е „истинско“ изнасилване.	Изнасилването е често животозастрашаваща ситуация. Каквото и да прави жертвата с цел да оцелее, е оправдано. Това може да включва липса на съпротива поради страх.
Ако няма физически белези от изнасилването, значи то не се е случило.	Невинаги сексуалните посегателства оставят физически следи.
Инцестът (сексуално насилие в семейството) е рядкост.	Инцестът не е рядкост и се наблюдава във всякакви общности.
Сексуалното насилие обикновено се случва между непознати.	Според някои проучвания около 80% от жертвите познават своя нападател. Той може да е роднина, приятел, колега, познат.

Негативни нагласи	Подкрепящи нагласи
Проституиращите не могат да бъдат изнасилени	Проституиращите са дори още по-често изложени на сексуално и друго насилие от останалите.
Пострадалият не бива да мисли много-много за насилието, по-добре е да го забрави.	Тези, които нямат възможност да говорят за преживяванията си, много по-трудно ги преодоляват. Всеки пострадал трябва да има възможността да поговори с някого, когато има нужда.

Джобен наръчник
срещу насилие, основано на пола

Този наръчник е базиран на *How to support survivors of gender-based violence when a GBV actor is not available in your area: a step-by-step Pocket guide for humanitarian practitionars – Version 2.0* и насоките за неговото ползване (User Guide). Той е част от усилията на УНИЦЕФ за борба срещу насилието, основано на пола, засягащо жени и деца-бежанци и мигранти – в Гърция, Италия, Сърбия и България – с финансовата подкрепа на правителството на САЩ.

Автор: екип на УНИЦЕФ
Превод и адаптация: екип на Фондация Асоциация Анимус
Редакция: Яница Радева
© Свобода Цекова, илюстрации и дизайн, 2021
© Фондация Асоциация Анимус, издател, 2021

ISBN 978-619-91779-2-1

Изданието и неговото съдържание са лицензирани чрез Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International Public License (CC BY-NC-ND 4.0). За повече подробности посетете: https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/

Споделете!

В случай че намирате информацията за полезна, моля разпространете този наръчник сред свои колеги и близки.

unicef.org/bulgaria
animusassociation.org